

32
B i d r a g

till

SVENSKA SKALDEKONSTENS HISTORIA.

A f h a n d l i n g

som med vittberömda Philos. Facultetens
tillstånd

under inseende af

MAG. PEHR DANIEL AMADEUS ATTERBOM

Professor i Ästhetiken och Vitterheten, Ridd. af K. N. O.

En af de Aderton i Svenska Akademien,

Ledamot af åtskilliga Lärda Samfund

för

Philosophiska Graden

utgifves

af

OTTO BALZAR FABERZ

V. D. M. Östgöthe. Stip. Ærar. Publ. Theol.

och offentligen försvaras

på Gustavianska Lärosalen d. 23 Maj 1842.

p. v. t. f. m.

5.

UPSALA 1842.

Wahlström & Lästbom.

KÖNUNGENS
FRÖMAN GENERAL-DIRECTÖREN
KRIGS-HOF-RÄTTS-RÅDET
OCH RIDDAREN AF K. N. O.
LEDAMOTEN AF KONGL. KRIGS-VETESKAPS-
AKADEMIEN M. M.
HERR C L A S L I V I J N

vörtnadsfullt

af

O. B. FABERZ.

dermed han menniskan, i denna världen, för all' andra creatur prydt och begåfvat hafver.

"Målet och Bokstafven betjena båda ett ämbete: det ena här ärende till öronen, den andra till ögonen; äro ädle budbärare; och derföre väl värde, att man något uppå dem vänder, att man lærer rätt känna dem, torfteliga nyttja dem, samt att man dem med behörige, anfödd-beqvämlige, färgor kläder och pryder; så framt någor önskar af dem hafva gagn tillika och ära. Hvarutaf jag, för min del, bevekt, gerna hafver velat afknäppa några stunder, der jag hafver kunnat, till att använda uppå vårt kära Fäderneslands, det Svenska Tungomålet; förmenandes det vara så högt tarfveligt, som lära Fransyska och Italienska. Hvilka ock hafva sin stora prydnad och nytta med sig; allenast att man icke högre håller en smyckad Tärna, än Fruen okammad och oflättad. Detta jag säger derföre, att jag vet vårt mål, af oss sjelfvom inföddom, vanvårdas och föraktas, — för dess släthet och fattigdoms skull; — så säga vi. Deremot fira vi och göra stor högtid af Fransyska, Spanska och Italienska, såsom rika af myckla ord och orda-egendomar; härliga af prång; glimmande af fagerlek, och flödande af socker och sötma.

"Ack! huru går det så? Huru kommer det till, att Du, ärliga, gamla, obefläckade Göta-Matrona, som hafver gjort alla dessa unga Damer rika, nu sjelfver äst så fattig vorden? Åldren gör mycket, sidvyrdning

gör ock mycket; men mest gör det, att de skenfagra, dem du med din prydnad prydt hafver, locka och spänna dig dina egna barn ifrå. De, som något skulle draga tillsamman, till att kläda och smycka dig med, det vända de till dina fostrur och ambatar*). Dock sker dig den misskund, att när armoden blifver allt för tjock, att det brister och blikar, så taga de af sina *Amier* till låns ett plagg och skyla dermed din blygsel. Men huru väl det står och tämer en till ålders kommen allvarsam Fru, som kläder sig efter gamla drägten, att hon behänger sig, här med ett och der med annat, sönderhackadt, fransadt, krusadt, gullbrämadt alamodiskt plagg — det se och le vi åt alla dagar. Jag ändock, för min person, hafver dragit billig medömkan deröfver och låtit mig gå till hjerta, huru den högvyrdeliga Matrona kunde komma till och hållas vid sin ärliga skrud igen. Hafver derfor begifvit mig i hennes Fatebur, igenomletat hennes öfverblefne gamle gömmor och qvarlefde skrin: deruti jag hafver funnit mycket offgammalt, möglot och utnött; mycket bortkastadt halfnött; mycket af godt yrke, men af elake, nu aflagde mönster, hvilket, om det blefve lagadt och omskuret, skulle kläda och skryda väl. Ibland annat hafver jag ock hittat ett temmeligt förråd af smide, silfver och gull, gammalt starkt arbete, men hättre af stick och korn, än nu allmänt

*) Tjenstehjon.

förarbetas. Finnas ock, ibland, dyrbara perlor och kosteliga ädelstenar; hvilka alla, om de kommo i en sinnrik konstnärs mäterlige hand, som vet och förstår huru och hvar hvart bör sättas, skickas och stiftas, tvekar jag intet man ju skulle komma en rik och prydlig skrud till väga igen.

Summan på saken är denna: Jag hafver rönt vårt svenska tungomåls fel och fattigdom. Orsaken dertill hafver jag funnit, att det gamla målet är nedlagdt och kommet i förgätenhet, ja! i så tjock förgätenhet, att nästan ingen mer finns, som det förstår. Det dock är fullt af allehanda märkeliga betydande ord och ordasätt, hvilke alla, eller mestendels, kunna upptagas, förnyas och så makliga föras i bruk igen. Hvilket icke allenast skulle göra vårt mål flödigt och rikt, utan ock ljuft, fagert och prydligt.”

Innan vi gå att lyssna till några ljud från Stjernhjelms skaldelyra, vilja vi anföra ännu ett prof af hans talkonst i prosa; egentligen för att närmare ådagalägga den honom egna förening af poetisk och filosofisk synpunkt, hvarmed han betraktade hvarje art af mensklig odling, forskning, kunskap. Väl är denna förening mest åskådlig i de af hans skrifter, dem han enkannerligen egnat till utvecklande och framställning af sin i ny-platonisk anda speculativa *Philosophi*; men i dessa, som tyvärr ännu äro otryckta *), har han be-

*) Hammar-sköld hade i sinnet, att utgifva hans *Umbræ Sapientie*; men detta vackra uppsåt hann ej verkställas. — I

gagnat, icke "Göta-Matronans", utan den Romerska Matronans tungomål. Det stycke åter, som vi anmält, är hämtadt ur hans "Dedication till Drottning Christina" af sin på Svenska författade *Archimedes Reformatus*. Genom dess meddelande hoppas vi äfven, att göra våra matematiska och astronomiska vänner ett nöje.

"Den, som med flit vill betrakta och eftertänka, af hvad värde, tarf och nödighet, lust och beprydelse, den ädla *Mathesis*, det är Mäte-Visheten, är; hvilken består i Mått, Tal och Vigt, och sig innesluter och utbreder uti och öfver allt, det Gud skapat och skickat hafver: så skall han besinna och säkerligen kunna hos sig sluta, att denna är den samma, om hvilken Poeterne, under det namnet Minerva, sjunga, att hon är aflad och födder af Jovis — det är, den högste, allvise Guds — hjerna. Och, menskeligt vis till att tala, så är hon i sanning ett Guds foster, i Hans oändeliga, obegripeliga Vishet, förr, än verlden skapad blef, aflad och undfången, och sedan i sjelfva skapningen vyrkliga född och framburen. Och det så tidliga, och i så måtto, att hon strax, i Ljusets åtskiljande ifrå Mörkret, i Himlarnes hvälfvande, Luftens

Stjernhjelms fordna exemplar af Plotini skrifter, hvilket (med hans marginal-glossor försedt) nu förvaras i Linköpings Gymnasii-Bibliothek, står antecknadt: "*G. Stjernhjelmi animi pabulum diu esuritum, Dorpati tandem inventum et comparatum die 6 Maji anno Domini 1656.*"

utbredande, Jordenes grundfästade och Hafvets afgränsande, är blifven sin Fader till en högra hand och hemliga råd, i hvars kraft den allfödande Fadren, genom Ordet, före begynnelsen all ting fattat, ärnat och ämnat, och uti begynnelsen all ting formliga beredd, verkat och fullbordat hafver. Af hvilken betraktelse den skarpsinnige Pythagoras, med förundran, är utbrusten till att säga: *Deus est Numerus, et Numerus Deus est.* Den högsväfvande Naturens Ransakare, Plato, fattar ock i ett fast beslut: att Gud all ting icke allenast hafver skapat och skickat, utan ock ännu uppehåller, styrker och styrer förmedelst Tal, Mått och Redo: *in Numero, Mensura et Ratione.* Det han, på åtskillig rum, i synnerhet der han handlar om Verldenes upphof och skapelse, med högförnuftig skäl underliga förklarar: bevisöndes, att hela Naturen och den allverkande lefvande Verldenes kraft och lifgifvande Anda (*Anima Mundi*), igenom hvars makt och drift allt, det Verlden omfattar och innehåller, tager sin varelse, grodna, lif och uppehåll, icke annat är, utan består uti en behöflig sammanstämning och beqväm genlikhet, hvilkens reda utspringer och hafver sin grund i vissa tal, mått och mån till vigt och rörelse, Himlarne och de stora himmelska kroppar, Jorden, Elementerne och deras vyrkliga krafter emellan. I samma mening talte bemalte, och flere de äldste Philosopher, om den odödlige Menniskones Sjal. Hvarföre hon jemväl, och hela Naturens skepelse, af dem Gamlom af-

målas med en sammanljudande, välstämd Harpa. Xenokrates hafver kallat henne ett Tal, som hafver sin rörelse af sjelfvo sig; och med hvad tal Plato henne figurerar, är med förundring att se uti hans Samtal. Hvilket, i sanning, icke är fåfångt; utan härflyter af ett stort ljus, och grundar sig i Naturens djupa hemligheter; derom jag vid lägenhet, uppå en annan ort, mera vill tala.

Nu vill jag allenast, hvad mäkt är om det Allmänna och det Odödliga, ögonskinliga framte och betyga, med det vi hafvom för fötterne och dagligen med våra ögon se. Vi skönje och röne, att Menniskones och alla Creaturs trefnad, vanskeliga lif och lefnad, otvikliga består uti en jemnförfattning (*complexio*) af de, i kroppen, sins emellan stridande beskaffenheter: ty så snart, som den tillbörlige sammanjemnaden af hett och kallt, vått och torrt, börjar falla, att en för den andra tager öfverhanden, så faller ock helsan, och uppväckes värk och krankhet; försvinner han hel och undergår, så är ock lif och lefnad slocknad och försvunnen. Och detta är det egentliga våra dagars Tal, derom den Heliga Skrift i åtskillig rum förmäler; och märkeligen den vise Salomo, der han (ändock uti de ogudaktiges person) naturliga talar, om vårt lifs förgänglighet . . . Det samma spörje vi ock i Plantorna, som ingen känsel hafva, utan lefva i deras grodna. Så länge intet öfvergår det andra i dess vederbörliga tal och jemnad, utan roten hafver

sitt tarfliga fäste, lag och vätska, den hon, ändelängs stammen, alla sina grenar, löf, blommor och äväxt till födo och förkofring utspisar, och plantan, med sina qvistar, af otidig köld och hetta förblifver oförkränkt: så blifver hon frodig uti sin gröda, blomstrar, bringar frukt och sprider frö, till sitt släktes evärdliga behåll och främjelse; till dess hon, efter sitt släktes art och naturliga odel, hafver uppfyllt sina dagars — det är, sin af Naturen skipade varelses — tal, och måste förgås.

Hvarutaf, medan allom, som sitt förstånd bruka, är klart och uppenbart, hurulunda hela Naturen, och allt det Naturen omfattar, icke allenast det för ögonen synligt och med händerna tasteligt är, utan ock det som icke annars än med förnuftet allena begripas kan, med thy mera, som i det Fördolda ligger, allt är uti och igenom den öfversvinneliga Mäte-Vishetens lag och mått inbundet, och inom hennes mål och tal sammanfattadt och ändadt: så kan ock ingen förneka, att hon ju är den värdigste, ypperste och högste af alla konster, som en dödlig människa, i verlden, lära må och bör. Ty hvart vele vi vända oss, der hon icke är för oss, och der icke hennes tarf fordras? Lyftom vi våra ögon upp till Himlarna och Stjernorna, jemnförom deras mål, tal, lopp, sammanstämme, tider, hvärf och omskifte, så måste vi med den Konungslige Propheten öfverljuddt utropa: *Coeli enarrant gloriam Dei!* och prisa för en hög Guds gálva den konst och

vetenskap, igenom hvilken vi läre någorlunda förstå denna Guds underliga byggnad, och att vi med annor ögon kunna åskåda hans dråpeliga verk, än få och det, som utan förnuft lever. Kastom vi ock våra ögon omkring oss, långt och bredt, högt och djupt, så finner sig vid handen den allmätande Geometria: en tusen konstners moder, den sig svingar öfver allt det högt är, ingränsar det vidaste, afräcker det längsta och utöser afgrunden. Vi handle eller hande något: strax fordras den allsins-tarflige Arithmetica, den allt vårt sysslande och görande med tal och redo delar och urskiljer. Långt vore tala om alle dessom afkomne Konster: såsom Musica, Optica, Catoptrica, Dioptrica, Architectonica, Fortificatoria, Mechanica, Statica, Tactica, Pneumatica, Gnomonica, Pyrotechnia, Navigatoria, Algebra, Cosmographia, Stereometria, och hundrade andra, hvilkas namn allena vore för vidlyftigt att upptälja; heller än man mera skulle mäla om deras oändelige bruk och nyttor, till Vatten och Land, i Frid och Strid, i Skämt och Allvar; högnödige allom i all stånd och villkor, så dem som råda och bjuda, som dem som lyda och göra. . . . Och hafver jag ett verk, deruti Mathesis drifver sitt synnerlige spel, hållit värdigt, E. K. Maj:ts Högprislige Namn i underdånighet att tillskrifva: enkannerliga derföre, att hela Mathesis, för sin allbegriplighet och outsägliga nyttor, ar en rätt Furstlig öfning och Konunga-id.'

Tvifvelsutan har det anförda tillräckligt utvisat, hvilken poetisk natur Stjernhjelm var, redan i sin Språkforskning, sin Philosophi, sin Mathematik. Så mycket mer torde nu kunna väntas, att detta skaplynne framträder, med fullständig sjelfbekräftelse, i hans Poesi; och om, redan nu, desto mindre torde kunna motsägas, att han — ehvad han än föröfrigt inlät sig med — ändock var egentligast Poet, samt alltså från begynnelsen kallad att framförallt utbilda sig till Skalde-yrket, så antager denna sats ett fullkomligt afgörande skick, när man gjort sig riktigt bekant med andan och arten af hans skaldskap.

Till bevis derpå, och särdeles för dem af våra läsare, som tilläfsventyrs ännu ej haft lägenhet till dessa gamla skrifter och qvädens närmare kändedom, vilja vi fagna dem med några prof af Stjernhjelmsskaldekonst. Och under det vi se dessa stycken afspegla en stor och glad svensk själ, i midten af ett för Sverige lyckligt och ärorikt tidevarf, kunna vi tillika lätteligen föreställa oss, hvilket intryck verser, sådana som de följande, skulle göra på den tidens Svenskar och Svenskor; då de, liksom genom ett underverk (och är icke hvarje sann snillebragd detta?) fingo med ens höra sitt råa, barbariserade, af dem sjelfve dittills föraktade tungomål kunna så lunda tilltala eller tillsjunga dem!

I.

UR LÄRODIKTEN HERCULES.

I.

Slutet af Fru Lustas tal; och Dygdens uppträdande.

"Akt' icke fåfängt ros, eller last, för skam eller ära:
 Ära, så väl som skam, äro vind och namn utan ingäld.
 Gör, hvad dig rinner i hug: ty dig, och din-lika funkar,
 Skrifven är ingen lag; för larver löpa små gossar;

 Stolte och store gå fri', och slippa de trotsige Drottar.

Nu, min Hercule, kom! utan högre betänkande, följ mig!
 Vägen är jemn och bred, bland rosor och ljufliga liljor,
 Makliga rinner han hän, genom ängar och fuktiga dälдер,
 Skogen är lustig, och qvistarne full' af qvittrande fåglar.
 Allsköns fruktbara träd, pomeranser och candiska drufvor,
 Allstädes, här och der, vid vägen och häckarne finnas.
 Många små menlösa djur man ser der spelande springa,
 Källor och lefvande vatten, fördelt' uti många små bäckar,
 Ruska*) så saktliga fram, genom blanka små glittrande stenar.
 Den svalde vestvind surrar ibland och raskar i löfven,
 Spridand' en ljufvelig lukt, af blommor och helsosam' örter,
 Susar i saktan dön, uti skuggan, och lockar i sömnen.
 Allt är täckt, hvad här ögat ser och fötterne träda; —
 Kom, kom Hercule! kom! utan högre betänkande, följ mig!

Hercules, öfvertald, som en ung och hetsiger Herre,
 Var uppå språng, steg till, och ville nu följa Fru Lusta:
 I det en annan kom, i Frus hamn; menskelig ansedd,
 Dock icke menniska; men en trofast, ädel Gudinna.
 Hon var sedig uti sin gång, och värdig af anseend',
 Viktig i later, full med allvar, och ärlig af uppsyn,
 Brun under ögon' och bränd af solskin, mager af hulle;
 Renlig i dräkt, snöhvít, af silfverblänkande klädnad,
 Slätt, och rätt, och skär; på det ärliga, gamla maneret.
 Denna lät upp sin mun, och talte med allvarsam' ordom:

*) "Rauschen".

Hercules, ädel af ätt! till ära boren och korad!

Hvart vill detta? Se till; ståt stilla; gif akt, och betänk dig.

Vetst du ock, ho den är, den med dig snackar i löndom?

Denna, hvars pipa så sött dig flistrar*) och lockar i drömmar?

Tag icke lättliga råd af den dig icke bekänd är!

Denna, som för dig stod, den du ment vara gudinna,

Är ifrån Stygia pöl, hin Stygges dotter och alster:

Lusta ger hon sig namn; Fru Lasta med rätta månd' heta.

Dock, om laster och skam äro lust; om lust står i odygd:

Billiga, med allt fog, må hon sig kalla Fru Lusta.

Hon! hon leder en väg både jemn och bred utan omak,

Gent rätt fram — i förderf; han glider all makelig ut-åt

Lutande; lätt till gångs; men bratt och brattar' åt ändan,

Intill dess der är intet mer håll; den resande måste

Ränn' och ränna, till dess han störter och stannar i afgrund;

Der honom ånger och ve, den odödlige matken och elden

Möta med öppna gap, och anamma till eviga plågor.

Vakta, min vän! se till; se, sådan blir änden å fröjden,

Som dig denna så skönt afmålar och bildar i sinnet!

Nej, min son! icke så; till sällhets paradiset ingen

Nalkas i så mätto; sömn, och rus, och lekar och löje,

Föra dig intet der in: Men idkesamt arbet och omak,

Nyktert lefverne, lust till ärlighet, allvare visdom,

Leda dig in uppå min', det är Dygdens, steniga fotspår.

**Min väg — han är uti förstene trång, bland stubbar och
stenar,**

Muddig och ojemn, djup och beväxt med tistlar och törne,

Bär allt uppföre stelt, mot vändliga klackar och klyftor;

Tills emot ändan der, dig, tröttan och klifvande, möta

Styrka och Tröst: de räcka dig hand, de stödja, de lyfta,

Intill dess, att din fot är fästad och stadgad å banan,

Som, sedan äfven) och god, dig förer i salighets hallar. ***)"**

.

2.

Ålderdomen.

"Sist du ville betrakta den aldrig hvilande tiden!

*) "Flüstert".

**) "Eben".

***) "Hallen".

Ungdomens år uti brunst rasa fort, som en ilande hvirfvel;
 Äldren i mjugg, omärkt, sakt-smilande, smyger i stället.
 Hvarföre gif god akt uppå glaset, att tiden i hvimsko
 Ej löper hän: men lär och gör, hvad godt är, i tida.
 Tänk, hvad ett osnyggt djur en gammal och dygdelös man är!

Älderen har sin vank. När stöd och stolparna bugna,
 Gallarna luta fram-ut, och väggarna slå sig i remnor,
 Taket gistnar i dropp och huset begynner att braka;
 Qvarnen har ingen gång eller gny, och fensterne mörkna;
 Malört öfver hvar knut, döfva nässlor i springorna växa;
 Hancen å gyllene brand, springer intet mer om, lokar halsen,
 Lyder allsingen vind, men hänger och hotar att falla;
 Harpan, hon är förstämd, ljuder intet; strängarne snarra:
 Då är i samma palats slätt lust mer; fröjden är ute;
 Gästebud, harpor och dans höra upp; både tjensthjon och husbond
 Tänka sig om, huru de må huset och härberget rymma.
 Sådan är mennisko-kropp, när äldren kommer, och åren
 Kröka din hals och rygg; både händer och hufvudet darra,
 Knän blifva styf, din fot han vacklar; och måst' du på sidstou
 Trefotad hjälpa dig hän, som barnen, i början, å fyra.
 Vinterblommor uppå din kind, som saftlösa plantor,
 Gro och gråna med hast; och hösten i hufvudet hyser*);
 Håren flyta dig af, som vissnade löf utaf aspen,
 Skallen snöd bliket ut, der nu spela krusade lockar;
 Tänderne fall', och falna derhän; de qvarledda stumpar
 Vinn' inte mala sin mäld, men målet de märkliga stympa;
 Öronen döfna sin kos, och hörselen tappar och tyner,
 Ögonen dunkla sin kos, och synen molnar i mörkret;
 Rosen har ingen lukt, och vinet vill intet mer lika;
 Vett och sinne gå bort, fördvälmas i dvas och i glömsko,
 Krafter, och allt, fiker hän, och döden kikar ur ögon: —
 Döden är yttersta målet, i dy**) vi samkas och ändas!"

Detta är det melancholiska slutet af det gnomiskt-
 didaktiska Epos, som föröfrigt, alltigenom, andas ett

*) Håller hus, eller bor.

**) I thy, i hvilket, hvaruti.

ej mindre glädt, än djupt allvar. Man skulle häruti kunna tycka sig finna en fläkt af den sorgsenhet, som i flera berömda Lärodikter, förr eller sednare, frambyter liksom genom en ovillkorlig öfverrumpling; och som i den äldsta qvarvarande europeiska — Hesiodi "Arbeten och Dagar" — omisskännligt genomtränger Skaldens hela verldsåsigt. Också förekommer någon antydning till denna (i sitt slag oöfverträffliga) skildring af Ålderdomen, äfvensom till denna slut-hänvisning på Döden, hvarken i Xenophons *) efter den vise Prodikos berättade parabel, der Stjernhjelms hämtat sitt ämne, eller i den prydliga behandlingen deraf hos Silus Italicus, der Hercules blifvit förbytt till den unge Scipio. Huruvida Stjernhjelms kände den komedi, som Hans Sachs gjort öfver detta ämne, torde vara osäkert (sanolikt är det visserligen); att han kände Silius bearbetning, kan för otvifvelaktigt antagas. Men, såsom han i allmänhet behandlat ämnet med den största frihet, och med mångahanda tillägg af egen uppfinning, så har han ock förfarit vid afslutandet; och det sorgliga deraf upplöses i den högre glädje, hvilken, såsom det helas *usus practicus*, skulle uppfylla heltetynglingens själ, i den mån han med afgjord kärlek och oförtröttlig verksamhet beträdde Dygdens bana. Hade han icke nyss hört henne yttra:

"Dygd står i manna-mod, sig låter af ingo förfära;
 Motgång, sorg, fejd, vatten- och elds-nöd, dunder och dudar,

*) Se andra boken af hans verk om *Memorabilia Socratis*.

Aktar hon allt för lek: hon vinner, och segrar i döden. . .
Ser du, min Hercule, nu den gudomliga Dygdenes höghet?"

Dessutom hade hon ju ock allaredan öppnat honom en utsigt till de "salighets hallar", om hvilka hon sagt:

"Här blifver omak och arbete lönt, din möda bekrönes
Med obegripelig hugnad och fröjd, samt eviga lisa,
Oförvanskelig nöjd *) och glädje ditt hjerta belysta **).".

Likväl torde ännu läsare finnas, hvilka, i likhet med Blom ***), anmärka vid denna lärodikts afslutning såsom ett fel, att Skalden låter Hercules endast afhöra de båda Gudinnornas tal, men icke bestämman sitt val emellan dem. Rigtningen af detta bestämmande kan visserligen förmodas, — helst då man har den mythiskt-historiska kännedomen om hjeltens lynne och bedrifter; men valet sker dock utanför poemet, och ej i läsarens närvaro. Annorlunda dömmar man vid ett eftertänksammare studium, vid en närmare besinning, så af Skaldens egentliga afsigt, som af denna antik-artade didaktiks ursprungliga skaplynne. Hammarsköld, i sin upplaga af "Stjernhjelm's Vitterhets-Arbeten", uttrycker det verkliga förhållandet häraf så riktigt, att vi erkänna oss ej veta, huru det skulle kunna rigtigare uttryckas. Han säger nämligen, i sin framför det ifrågavarande poemet ställda "Erinran": — "Stjernhjelm

*) Nöjdhet, förnöjelse.

***) Förlusta.

***) Se afhandlingen "om Svenska Vitterheten före von Dalins tid."

tog parabeln såsom en den skickligaste ram för de ethiska gnomer han ville framställa: men lemnade alldeles Alkmenas son, och hans grekiska omgifning, derhän; mera önskande, att i den inre andan, än i de yttre tillfälligheterna, ställa sig lika med de Gamla. Den Hercules, Stjernhjelms omtalar, är egentligen Läsaren sjelf; som så ofta, under sin lefnad, antingen har sett eller skall se sig tvehågse, mellan Förförelsens sirenröst och Förnuftets varningar. . . . Det var icke ett visst individuum, hvars karakter och händelser Skalden ville besjunga; utan — liksom Perses för Hesiodus — var Hercules för Stjernhjelms en allegorisk repräsentant af den uppmärksamme Åhöraren eller Läsaren; hvilken det allena tillkommer, att göra sitt val och dymedelst fullända poetet. Derigenom får ock det gnomiska Epos den oändlighet, hvilken, som en nödvändig egenhet, tillhör den episka skaldearten i allmänhet; och hvilken vi derföre också igenfinna i Stjernhjelms förebild, det gamla Hesiodiska diktverket”. Ganska sannt är, att äfven detta icke äger någon egentlig, eller i en viss bestämd undervisnings-summa hopfattad, afslutning. Föröfrigt hade Hammarsköld kunnat tillägga, att Stjernhjelms, — både hvad angår Hercules, såsom den allegoriserade Läsaren, och Läsaren, såsom den verkliga Hercules, — kunde, med fullaste skäl, anse sig hafva tillräckligen motiverat valets rättmätiga utgång

Likaså riktigt, eller i afseende på det Stjernhjelmska poemet giltigt, är af Hammarsköld det följande tänkt och uttaladt: "Men hvarifrån får en sådan samling af sentenser den enhet, hvilken, lika oundgängligt som oändligheten, erfordras? — Icke annorstädes ifrån, än ifrån Skaldens egna inre; ifrån hans ädla, dygdiga och menniskoölskande hjerta. Det är den verld, hvilken han med sitt rhythmiska tal uppenbarar; och deraf ser man, huru närsläktad den didaktiska arten är med Lyriken. Men denna enhet kan icke bibehållas, om Skaldens hjerta tränges i skuggan af hans förstånd; om hans föredrag urartar till begrepps-utvecklande raisonnement, i stället för poetisk framställning af ideer. Poesien kan nämligen icke, utan att upphäfvva sitt väsende såsom Poesi, på annat sätt lära, än antingen derigenom, att ideen objectiviseras i bild, eller att den — *approximando* — uttryckes med sentens. . . Och på detta sätt har Stjernhjelms förstått, att adla sitt lärande till ren, äkta poesi. . . Under allt detta må man gifva akt på hans yttersta ögonmärke, det han aldrig förlorar ur sin åsyn: inskärpandet af Dygdens förträfflighet i läsarens sinne. Derföre slutar han det hela med en målning af Ålderdomen — den förträffligaste öfver det ämnet, som troligen finnes på något språk. (Man får dock härvid ej glömma sista capitlet af Salomos Predikare, hvarifrån han, synbarligen, hämtat första anledningen till sin skildring). "Alla de olägenheter och besvär, som